Эсэгэ ороной, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

Буряад үнэн

Бүгэдэ арадай сонин

1998 сентябриин 19

Намарай эхин сагаан бишэн hарын 29 гарагай 7 СУББОТО № 173 (20014)

Газетын сэн хэлсээтэ

1921 оной декабриин 21-hээ гарана

Үглөөдэр-Ойн хүдэлмэрилэгшэдэй үдэр

Мүнөөдэрэй шухала асуудал

МАНАЙ НОГООН БАЯЛИГ...

«Ногоон алтан, найдамтай валюта» гэжэ найгаад, ой модоной баялигые нэрлэнэ гээшэбди. Нигтөөрөөшье Буряад оромнай хүбшэ тайгата ихзаар ха юм даа. 27 миллион гектар эзэлдэг ой хүбшэ 2,4 миллиард кубометр модоной нөөсэтэй, эндэ тоодо 820 млн. кубометрынь болбосон модон захэ гү, али отололгын онсо фонд гэжэ тоотой. Үйлдбэриин эрьесэдэ 293 млн. кубометр модоной нөөсэ оролсоно.

Зүгөөр энэ ехэ баялиг харахада дүтэшье гэбэл, абахада бэрхэшээлтэй. Экономикын талаар эгнэн тодорхойлходо, оройдоо 6,4 млн. кубометр модон лэ үйлэдбэридэ дарамтагүйгөөр абтаха боломжтой, харин бусад фондын модо бэлэдхэлгэ хэлhоо шэрэлгэтэй хадаа гарзатай хэрэг болоно. Пускайлбал, ойро дүтын Хориин, Загарайн, Сэлэнгын болон зарим аймагуудай дэбисхэр хэрэхи ой модоной нөөсэ ехэнхидээ ашаглагдаад, үлдэнөө үедэ холын Яруунын, Баунтын, Хойто-Байгалай хүбшын баялиг үлэнхэй. Экономистнууд манай республикын ой модо ашаглалгын коэффициентые оройдоо 20 процентээр сэгнэнэ.

Юундэ иимэ бага арга боломжонууд юм гэхэдэ, ойн олон шалтагаанууд ушарна. Нэгэдэхеэр, Байгал хамгаалгын хуулиин ёhоор далай тойронхи ой модо отололго хорюултай болонхой. Нэгдохеор, экономическа доройтолго энэ hалбарида угаа усалтай байшоо. Энэ уналгые hалбаримтаар гэршэлбэл, модо отололго 8 дахин, харин урданай совет үедэ орходоо доошолhон байха юм.

Тэрэ үеын «Забайкаллес» гэhэн гүрэнэй эзэмшэхэн ехэ комбинат реформын долгин дээрэ ашаглуулhэн hала мэтэ, нэгэ-нэгэ модоор hалажа, модон ондоо эзэдтэй, янза бүриин шэглэлтэй үйлэдбэринүүд болошоо. Үнөөхи Чубайсай приватизациин hүүлээр модо бэлэдхэлэй захынууд нэгэ тээшээ, харин модо хюрөөдэн үйлэдбэрилэгшэд нүгөө тээшээ гаража ошоходоо, энэнгээ хубаажа абаhан байха юм. Теэдшье модонэрэй олонхинь өөдэлөөгүй, зариманиинь панхаруутажа, үгы болошонхой. Хэрбээ ой модоной үйлэдбэридэ урдань дүн хамта 13 мянга гаран хүдэлмэришэд ажалладаг hаа, харин мүнөө оройдоо 3 мянган хүн тоологдоно. Агропромхозуудай олонхи тосхон hууринууд үгы боложо байна, юуб гэхэдэ ажалгүй үлэшэhэн хүн ондоо тээшээ нүүжэ ошоно ха юм.

Hүүлшын мэдээгээр, үшөө найман предприятиие «панхаруутаа» гэhэн сэгнэлтээр ошоха гэжэ байна. Иимэ шахардуу байдалтай үйлэдбэриие ямар аргаар абаржа, республикадаа аша үрэтэйгөөр ойн баялигые ашаглахаб гэhэн асуудалые hаяхана правительствын заседани дээрэ хаража үзэбэ.

Энэ hалбарида мүнөө үедэ «Селенгалес», «Забайкаллес» гэhэн ой модоной промышленна

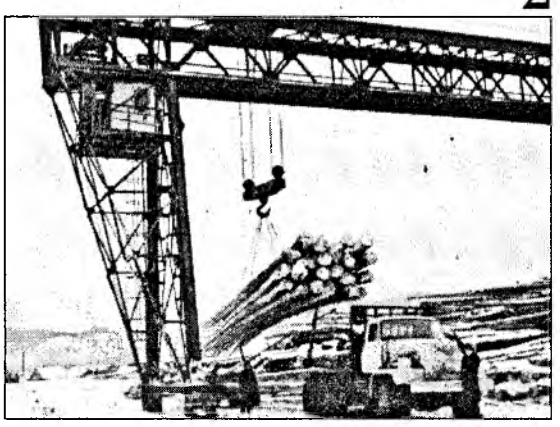

компанинууд, «Байкаллес» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэл, мүн тэдэнhээ бага хэмжээнэй ажалтай «Ариг Ус лес», «Бараты», «Бурятлес», «Хандагатайлес», «Челутайлес» гэхэ мэтэнүүд, мүн хариин инвестицитэй «Вудлайт», «Марта» гэгшэд үйлэдбэри-олзобориин ажал ябуулна. Тэдэнэй тоодо ЦКК-гай «Импульс».

Экономикын бүхы hалбаринуудай дундаhаа имагтал ой модонойхи богони болзор соо гаргаша бусаагаад, олзо оруулха аргатай, тэрэшэлэн валютаар. Тиимэhээ энэ hалбарида hомологдоhон мүнгэн дэмы хосорхогүй, олоной hонирхол татаха зэргэтэй. Республикын Правительство ой модоной комплекс хүгжөөхэ зорилготойгоор 100 млн. долларай инвестициин түсэб табижа, hалбариин олонхи үйлэдбэринүүд бизнес-түбэй ёhоор хүдэлжэ байдаг. Хэрбээ тэдэнэр 1997 ондо 700 мянган кубометр модо отолоо hаа, тэрэ хэмжээгээ бага болгохо баатай болобо.

Ямар хэмжээнүүдые бэелүүлээ hаа, үйлэдбэриин байдал hайжархаб гэhэн асуудалда Правительство харюусаха гэжэ оролдобо. Дурадхал гэхэдэ, ой модоной экспортно тусхай компани байгуулхань тон шухала. Юуб гэхэдэ, модон имагтал хари гүрэндэ угаа хэрэглэмжэтэй. Энэмнай найдамтай валюта ха юм. Хитад, Япон, мүн Украина болон Дунда Азиин гүрэнүүдшье валютаар тоосоно. Зүгөөр мэтиин мүнсэгэр модо худалдахада үнэ сэнгүй, тиимэhээ өөрынгөө республика дотор хюрөөдэлгын, болбосоруулгын технологи үргэнөөр нэбтэрүүлхэ ёhотойбди.

Хоёрдохёор, холдингын гуримаар ой модоной предприятинуудые нэгэдүүлхэдэ, ажал урагшатай байха гэжэ hанагдана. Харин мүнөө үедэ предприяти бүхэн өөр өөрынгөө мэдэлэй зөөритэй, янза бүриин эмхи гуримтай аад, ноёдуудынь «тайгын императорнууд» мэтэ засагаа алдахагүй гээд, холдинг байгуулгые буруушаана. Гурбадахяар, хариин инвесторнvvдые, орон доторхи акционернүүдые хабаадуулха талаар ажал ябуулхань тон шухала. Тиимэhээ маркетингын алба эмхидхэхэ, тэрэниие hайнаар ажаллуулха ёhотой. Ой модоной баялигые олзо оршотойгоор хэрэглэбэл, Буряадай Республикын бюджет иимэ хооhон байхагүй бэлэй.

Николай НАМСАРАЕВ.

ОЙ МОДОНОЙ hАЛБАРИИН ХҮНДЭТЭ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭД!

Манай hалбариин олон тоото мэргэжэлтэд, хүдэлмэрилэгшэд үглөөдэр hайндэрөө тэмдэглэхэнь. Буряад ороной шухала баялигуудай нэгэн ой модондо хүсэ шадалаа зорюулжа, аша үрэтэйгөөр хүдэлhэн олон үеын хүдэлмэрилэгшэдые мэргэжэлтэ энэ hайндэрөөрнь амаршалаад, бултандань hайн hайханиие хүсэнэбди. Мүнөөнэй шахардуу байдалые дабан, саашадаа хүгжэлтын оншые оложо, ой модоной баялигые арад зондо аша туhатайгаар хэрэглэхэ хэрэгтэ эрмэлзэн оролдоёл.

hайндэрөөр, нүхэдүүд!

Модо үйлэдбэрилгын «Забайкаллес» компаниие эрхилэгшэ Г. ДАШИЕВ.

ТЭЖЭЭЛ ҮШӨӨЛ БАГА БАЙhААР

hүүлэй арбаад хоногто республикын олонхи нютагуудта хура бороо ехэ ороогүй, наратай сэлмэг байжа, үбhэ хуряалгын, тэжээл бэлэдхэлгын бусад хүдэлмэриие хурдадхаха арга боломжо яhала байгаа гэхээр.

Хүдөө ажахын болон буйлуулгын промышленностиин министерствын таhагта согсологдоhон мэдээн дээрэhээ харахада, байгша оной сентябриин 11-нэй байдалаар аймагуудта хамта 119,2 мянга гаран гектарай ногоон (бүхы сабшалангай 57 процент) сабшагдаад, 74.988 тонно үбhэн бэлэдхэгдээд байгаа. Энэнь бүхыдөө бэлэдхэгдэхэ ёhотой үбhэнэй хахадташье дүтэлөөгүй. Үнгэрhэн жэлдэ энэ үедэ 80,7 мянган тонно үбhэн нөөсэлэгдөөд байhан юм.

Энэ жэлдэ Захааминай аймагай ажахынууд үбhэ хуряалга hайнаар эмхидхэжэ шадаа. Бүхыдэнь 7387 тонно үбhэ абахаар түсэблэhэн hаа, тэдэнээ 12 мянга шахуу тоннодо хүргөө. Силос дараха түсэбөөшье үлүүлэн дүүргээ. Сэлэнгын аймагта энэ жэлдэ 3875 тонно үбhэн абтахаар хараалагдаhан hаа, мүнөө 4100 тонно бүдүүн тэжээл нөөсэлэгдөөд байна. Илангаяа Кабанскын районой ажахынууд байгша оной зунай орёо бэрхэтэй уларилтай эрхэ байдалда тэжээл бэлэдхэлгые hайнаар эмхидхэжэ шадаа. Бүхыдэнь 8882 тонно үбhэ, 33 мянган тонно силос нөөсэлжэ, эндэхи урдаа табиhан түсэбөө дүүргээ.

Гэхэтэй хамта Яруунын, Бэшүүрэй, Зэдын, Хурамхаанай, Хяагтын, Хориин, Тарбагатайн аймагуудаа адууhа малдаа үбэлдөө эдюулхэдэнь хэрэгтэй үбhэнэй гурбанай нэгэ хубиие абажа шадаагүй. Жэшээнь, Яруунын аймагай ажахынууд 19,1 мянган тонно үбhэ абахаар хараалhан аад, тэрэнээ арай гэжэ 4374 тоннодо хүргэбэ. Иимэ байдал гол түлэб уhа үерhөө болоо бээ. Гэбэшье олохон аймагуудай имагтал өөhэдын зэмээр, тэжээл бэлэдхэлгые ёhоор эмхидхэн ябуулжа шадаагүй дээрэhээ энэ жэлдэ хаа хаанагүй ногооной элбэгээр ургаhаниие хүсэд хэрэглэжэ шадаагүй.

Республика соо сенаж, силосшье урид хараалагдаhанhаа бага бэлэдхэгдээ, мүн нёдондоной энэ үеынхиhөө hураггүй бага. Иигээдшье үбhэ хуряалга, силос даралга гол түлэб дүүрэнтэбэ гэжэ тоолоходо болохо хаш. Трактор машинын түлишэ тоhон үгы гээд, hаянай олохон аймагуудта тэжээл бэлэдхэлгэ зогсоогдоод байна.

Мижит – Цырен НАМЖИЛОВ.

«ГАНЖУУРАЙ» ХУРАЛ

Сентябриин 21 – нэй шэнын 1 – hээ сентябриин 23 хүрэтэр Ивалгын дасанда Хамба лама Дамба Аюшеевэй, Еши Лодой римбүүшын хутэлбэри доро Бурхан багшын айлдаhан «Ганжуурай» Ном сударнуудые гүйсэд уншалгын хурал болохо. Тус хурал эхэ хамаг амитанай энэ болон хойто болон бүхы түрэлнүүдтэ түгэс жаргалан эдлэлгэдэ болоод, саг зуурын бэрхэшээлнүүдые дабалгада, зоной зөөри хүрэнгэ арьбажуулгада зорюулагданхай юм.

ТОЛИ

ХҮНЭЙ НАhАН... Эгээл золтой үе бага наhан хаш даа... Үе сагай үнгэржэ, үтэлхэ наhанай ерэхэдэ, гэдэргээ эрьен, үеынгөө багын нүхэдые hанан дурсан ябахада, ехэл hонин байдаг.

1933 ондо, оронойнгоо хүндэл сагта түрэhэн унаган үетэдни Доржогутабайн Дансаран, Цыденжабай Жэгжэдма, Бастайн Балма, Шэмэдэй Цырендыжит, Бадмын Базарханда гэгшэд hэмди. Мүнөө бидэнэр 65 наhатайнууд, үбгэд, хүгшэд, олон үринэрэй эхэ, эсэгэнэр, аша зээнэрээ дахуулжа, буурал толгойтон болонхой ажаhуунабди.

Уран зохёолшод, поэдүүд хүнэй наhан тухай хурсаар хэлэhэн байдаг. Д.Улзытуевай «hолир шэнги үнгэрдэг наhан...», Д.Доржогутабайн: «Тэнгэреэр нүүhэн сагаан үүлэд шэнги...» гэhэн үгэнүүдээр хүнэй наhые зэргэсүүлхэдэнь, залд гэхээр.

Дансаран, шимни намтаяа балшархан наhанhаа баяр, гомдолоо хубаалдажа, элүүр, гэдэhэ садхалан, дэлхэй дүүрэн наран, өөдөө болоhон хадаа намда сэнтэй нүхэдэйм нэгэн гээшэлши даа.

Шинии нагаса эжы, Намсарайн Сэжэб - Хоца Намсараевай үргэhэн эгэшэ, минии эжын эсэгэ, Шэмээшэйн Борбой (Бата) хоёр түрэhэн аха дүүнэр байгаа. Аша зээнэрнай ши бидэ хоёрой ямаршье түрэл байhые мэдэхэшгүй байхал даа - Дансаран ахай, Роза хээтэй гээд лэ саашань хэн мэдэбэ даа.

hаяхан басагандаа нагаса эжы тухайнь хөөрэнэб. (Наhатай болоходош, урданай юумэн тон дүтын шэнгеэр элеэр hанагдадаг юм байна).

Ямар hайхан сэдьхэлтэй хүгшэн байгааб даа! Ши бидэ хоёр - айлай ганса үринэр - нагаса хээтэйтээ бүхэли үдэртөө үлэхэбди. Эжынэрнай үглөөнhөө үдэшэ болотор ажалдаа. Гурбуулан hуугаад, эдеэлжэ садахадаа, (шаазан хүхэ эреэн гоё сэсэгтэй домбодол адли аяга соо сай уухабди), ханын ойро байhан эреэн гоё түмэр нюуртай ханзын дорбойhон түмэр эсэтэрээ «пян-пян» гүүлэжэ, hонёо буурахадаа, газаашаа гарахабди. Газаа, гэрэй үбэртэ, үхэрэй, хониной яhан баабхайгаар хорёо хашаа соо мал үсхэбэрилжэ наадахабди.

Үбэлжөөндөө байхадаа, үдэшэндөө ороohотойл шүлэ ехэнхи уудаг байгаабди. Эдеэлhэнэймнай hүүлдэ мүлжэгдэhэн яhан үлэдэг hааб даа. Нагаса хээтэймнай гэшхүүр дээрээ гараад лэ, адха соогоо яhануудые баринхай: «Шааньха!» гэжэ ехэл шангаар ооголходонь, манай шара нохой Санька гүйжэ ерээд, хаяhан яhыень «хал-хул» эдижэрхихэ.

Дансаран бидэ хоёр үнөөхи нагаса хээтэйгээ нохойгоо буруугаар нэрлэжэ дуудабаш гэжэ газараар мухарижа хэбтэжэ, наада барижа энеэлдэхэбди. Тиихэдэмнай нагаса хээтэй баhал маанадаа хаража энеэгээд, гэртээ орогшо hэн. Ямар hайхан сэдьхэлтэй байгааб даа. Нэгэтэш шэгээ хобхо татажа, бадарганаар ши бидэ хоёрто дуугардаг үгы хамнай даа.

Мүнөө мартаад байнаб, хэды ондо, хэды хүрэжэ наhа бараа бэлэй даа? Хүлэйнь хурган ехээр үбдөө hэн гэжэ hананаб. Ши айл болонхой, ордон шэнги олон таhалгатай гоё гэртээ оронхой байгааш. Эжытээ, Зинэтээ, хани нүхэртээ, хүл дээрээ hайханаар үргэжэ, аша буяндань хүртөө гээшэт.

Дансаран, түрэhэн эжыгээ хээтэй гэжэ сээрлэгшэ хамнайш. Би «Дансаранай хээтэй» гэгшэ hэм. Шам тухайгаа hанан hанан дурсабашье, юундэ баатарлиг эжы тухайш бэшэбэгүй гээшэбиб. Ши эжыгээ абари зангаараа hажаahан байнаш: шинии эжын ерэхэдэ, манайда ходол энеэдэн, хошон зугаа барагдагшагүй hэн. Ши тэрээхэн абари зангынь түнхижэ hажаанхайш.

Эжышни эрэ хүн шэнги бүхэриг, гэр барихаhаа бэшэ ажал бултыень хэжэл гараhан хүн гээшэл даа. Ехэл ухаатай: ши бидэ хоёр наhан соогоо бэе бэедээ хатуу үгэ хэлсэнгүй энэ хүрэжэ ерэбэбди.

hанадаггүйб, 10 хүрөө үдыл ябаабди. Зуhаландаа зунай үдэшэ ехэл үбшэлөө, халуурааш, эжынэршни хүл алдаа. Минии эжы үглөөгүүр эртэ танайда ороод, «тамхи татаха гээд, гаahаяа оложо ядабаб» гэхэдэнь, ши «тэрэ Розын нааданхайн хайрсаг соо байха» гэжэ хэлээш. Эжымни гэртээ ерэжэ харахадань, сог хэжэ хүйхэрнүүдэй hогтороо татаhан дүрэнхэй гаahан олдожо, үбшэлhэн Дансаран hаамай hүүлдэ амархаяа хэбтэhэн үнеэдтэ амар заяа үгэдэггүй, дээрэнь унажа, харайлгажа гүйлгэдэг, гожогорхон Сэдүүхэймнай мүнөө хүдөө ажахын эрдэмэй доктор Цыбжитов Цыден Хутанович БНЦ-дэ ажалладаг даа. «Баабайнгаа шляпа үмдөөд, тэнгэриин тухай болоод, буудажархихаб» - гэдэг Батамнай бэеэ хүсэхэдөө, Бата Бадмаевич нэрэтэй Эдэрмэгэй hургуулида математикын багшаар удаан ажаллаа hэн.

Дармажабай Галданжаб, Сэдүүхэймнай аха - Шираб гэгшэд удамаршаднай Баатарай хорёогой, үбhэнэй hүринүүд дээгүүр бүhэ, пулаадаа залгажа харайлдагша хамнай...

Бидэ, дайнай үеын үхибүүд хадаа гүүртын үхибүүд алдартай, Шэбэрэй гүүртэhээ Хөөрхын түб ябажа, hургуулида hурахабди. (3-4 модоной газар болохо байгаа). Харгыдаа Дансарамни хэлэхэл даа:

- Ши, Роза, шэнэhэнэй тухай мангирай ургажа hуугаа hаань, хүнөөр хубаалдаха байнагши? Улаан ханзаараа дүүрэн мохитой haa, яахабши? Харгыгаар аргагүй томо, шара-улаахан лепёшхо хилээмэнэй мухарижа ябаа hаань, яаха байнабши? Ямар харюу үгэдэгөө hанадаггүйб. Шинии ерээдүйн бэлиг талаан бодолдош билтаржа, иимэ үндэр үгэнүүдээр намаяа «тамалдаг» байгаалши даа.

Шэбэрэй hүүлэй шэнэhэнэй оёороор бүгтылдэжэ, мохи бэдэрhээр ябатарнай, орой болошохо. Гэртээ ерэхэдэш, үнеэнэй hаам эхилэнхэй, эжынэртээ тугал, буруугаа гаргалсажа, үнеэдээ hаалсажа, гэртээ ороторнай, харанхы болощохол даа. Гэрэйнгээ даабариие орой болоhон хойнол шэлгүй лаампынгаа гэрэл доро дүүргэжэ унтатарнай бүриш орой болодог hааб даа. Иигэжэл өөдөө бологдоhон 50 гаран жэлэй саанахи балшар наhамнай гээшэл даа.

Тэрэ хатуу Эсэгын дайнай үеын үхибүүд, бидэнэр, үлдэжэ, дааража, үбдэжэ байгаагүй - элүүр энхэ, шанга бэетэйнүүд өөдөө болообди.

Дансаран, ши үлүүсэ тоомгүй хамнайш даа: Жэгжэдма маанараа шаргатай үбhэнүүдэй дундуур түлхижэ унагаажархёод, үгы болошоходош, пүсхэгэр хүдэhэн дэгэлдээ ахигдажа, арайхан гараа болохош. Бэе бэедээ хоротойгоор хандажа ябадаггүйл байгаабди гэжэ hанагшаб.

Манайда Петровско заводhоо эсэгым танил Куликов хаа-яа ерэхэ. Бинь Дансарандаа:

- Манайдаш нагасамнай айлшаар ерээ, - гэхэб. Тиихэдэм:

- Ши хаанаhаа ород нагасатай байха хүмши? - гэхэдэнь, тулгардаhан хэбэртэй болохош. Намда орходоо Дансарамни hүбэлгэн ухаансар байhан болоно гээшэ ааб даа. Удаахан ябаха гэжэ байхагүй, ходол гүйдэлөөрөө ябадаг, түргэн хамнайш даа. Набтархан, шанга бэетэй. Мүнөөш тэрэл хэб соогоол хаш. «Наhатай болобошье, үбгэрhэнэй тэмдэг үгыл» гэжэ хэн нэгэн хэлэнэ hэн, мартааб.

hанана ёhотойш, Дансаран, Хүсөөтынгөө зуhаланда, Хэжэнгын эрьеэр надхама эшэеэ нуга дарамаар мойho түүхэеэ 5-6 үхибүүд түйсэнүүдээ тэбэреэд, 2 модо болохоор газарта ошогшо hэн гүбди. Хоюулан хөөрэлдэхэбди:

- Хэн нэгэмнай ехэ мойhотой hөөг олоо haa, хоолойгоо шангаар заhаха. Тэрэмнай юун гээшэб? Хэнэйнгээш тиигэжэ hанажа хэлэhые hанадаггүйб. Хожом нэгэтэ уулзахадаа, ойлголсохо ёhотойбди.

Буусадатнай шарахан үнгэтэй, нарин барилгатай амбаар байгша hэн. Мүнөө тэрэ амбаар газаатнай табяатай хаш даа. Түрэhэн эжытнай хэлэгшэ hэн: «Манай эсэгэтэн ехэл ажалша, сула зөөритэй айл байhан гээшэ. Урдань ухаатай зон баян hуудаг байhан юм. Ухаагүй зон зөөригүй, айлай барлаг боложо, хоолойгоо тэжээдэг hэн» - гэхэ.

«Угаа уhанда хаядаггүй» гэдэгтэл, шимни эхэ эсэгынгээ сагаан буян дүүрэн эдлэжэ, найман Намсарайдал үри зөөреэр тэгшэ баян, бэлиг түгэс, алдар нэрэтэй, элүүр энхэ, зохёохы ажалайнгаа жолоо баринхай ябахадаш баясадагби. Хододоо хошон зугаа энеэдэтэй ябаха шинии онсо илгарма абари зан. Шог зугаа дэлгэжэ, сэдьхэлдэ сэбдэгтэйш ябаа hаа, мартажархихаш. Хүн бүхэндэ үгтэдэггүй бэлиг гээшэ аяб даа.

Нютаг нугадаа хүндэтэй, үнэн сэхээр ажаллажа, гүрэн түрын «Отличник кинематографии СССР» гэhэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөөш. Бэшыень мартааб.

Эхэ эсэгынгээ нэрэ сэгнэжэ, сахижа ябахаhаа үлүү юун байхаб даа. Олон үринэршни бултал дээдэн мэргэжэлтэй: багша, доктор, хүдөө ажахын мэргэжэлтэй. Буряадайнгаа нютагуудаар түбхинэжэ, олоной эжы, абанар болонхой.

Зунай зулгы сагта үбгэ эсэгынгээ гал гуламтада сугларжа, амаржа, Хужартынгаа эм домто нуурта шунгажа, хүгшэн эжынгээ бэлдэhэн сагаан эдеэн дээрэ бэежэжэ, далижажа бусанад гээшэн даа. Бишни аша, зээнэрэйш тооеньшье мэдэхэгүй, танихашьегүй байнаб, хүлисөөрэй. hургуулида Дансаранай үхибүүд ехэл hургаалтай гэлсэгшэ хамнай. Дэнсэмашни нагаса хээтэйн түhөө, зулгыхан зан абанхай гэжэ hанадагби.

60 наhанайш жаргалта hайхан үдэр танайдаа үндэр айлшад, үетэн нүхэд, хүршэ, түрэлхид айл аймагтаяа сугларжа, бултадаа баясажа хүхижэ тараа хамнайбди. Сасуутан хамтаржа, дүрэ зурагуудаа буулгуулаа hэмди. Мүнөө хайран үетэн Жэгжэдмамнай бурхандаа ябашоол даа. Харахадам, үхибүүд, аша зээнэрынь хүнэйл эрхимүүд ябадаг, баясадагби.

Дансаран, юундэ Роза нам тухайгаа уянгалан дурсашабаб гэжэ бу hанаарайш. Шам тухайгаа бэшэхэдээ, аяар холын үхибүүн наhандаа бусаhан шэнги мэдэрнэб. Уулзажа, хөөрэлдэhэн шэнги болоноб.

Хожом хойно найман үхибүүдшни, аша зээнэршни шам тухайгаа уншахадаа, тэршээхэн зангыеш ойлгоходоо, баясахал даа. Намhаа бэшэ хэншье шинии бага наhыеш мэдэхэгүйл даа. Нютагаархиднай, залуу үетэн hонирхожо уншаха гэжэ найданаб.

hайхан hанаатай
Нютагай үбгэн гэгдэжэ,
Үндэр наhанай жаргал
эдлэжэ,

Он жэлэй ошохо бүри
Омог дорюун зандаа,
Урматай, баяртай
хододоо,

Олон үри хүүгэдтээ
Заабари hургаалаа
хэлэжэ,

Амгалан тэнюун
hуухыетнай үрезе!

Роза ДАШИЕВА.

Дансаран Доржогутабайн 65 наhанай ойдо зорюулнаб

УРАН УТЫГАН УНАГАН ҮЕТЭЭТИ

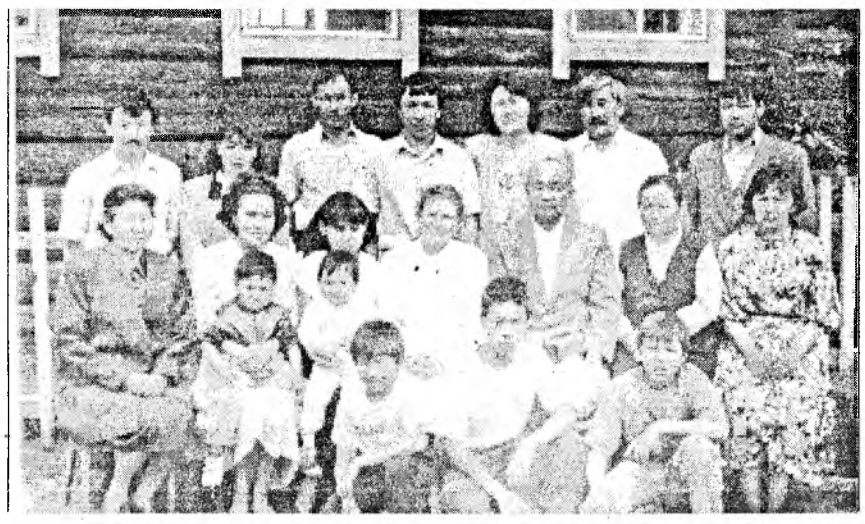

раб НИМБУЕВ

hААЮУР hАМА

туунхаар,
ин туу.
ьhон үгэ)
зжининь hамын
мүй ута,
hөөнь хүниие
үүндэнь хүрэтэр
ирэн орёожо
рохэ хаш даа.
Булуудхын шэнээн
Жажэ юумые
Бухын шэнээн
Томо болгодог,
Булагай сэбэр
Тунгалаг үhые
Булангир муухай,
Ушэй болгодог -
Энэ hамганай -
«Эрдэмынь» иимэ:
Хубүүндэ басаганай
Хутэлүүлээд ябахые
Халта мүлтэшье
Хараа hаа дүүрээ.
«Гармада Галя
Гарахань гэнэл.
Турэдөө hэмээхэн
Тухеержэ байна.
Хэдые урихаяа
Хэлсэжэ байна»,-
Гэжэ hааяад,
Гэшхэлжэрхихэ.
рмада ошожо,
рыень бариха.
Галя үниинэй
габтай hэшхэлтэй,
ртонхой гэрлэхэнь,
йлгоройш»- гээд,
хэндэнь аргаахан
бэнэн хэлэхэ.
Галида ошоод,
Гармые муушалжа,
Гархиинь уруу,
Гагалсагынь өөдэ
Харуулжархёод,
Хашалгүй ябашаха.
мгүй hуурhан
р айлые
ама хэрэлдүүлжэ
йнаа олодог.
бгэншни мэхэтэй,
ы байхадашни,
алуу басагадтай
йхайрдаг болоо»,-
жэ hама
ргэндэнь хэлэхэ.
«Найн лэ эрэш даа,
hалхин hамгаяа
hанаа амар
Табижархёод лэ,
Гарайжа хэбтэнэш»,- гээд,
Убгэнэйнь зосоо
Убшэ тариха.
ромгүй үхибүүдэй
Томоо таhаржа,
Нёр бухые
ргэлдүүлжэ жаргадагтал,
нёр хүршые
ралдуулжа жаргадаг.
Тала танилнуудые
Татасалдуулхадаа,
Тамшаан гэдыжэ,
Гашаагаа туладаг.
етэн нүхэдые
ймүүлжэ шадахадаа,
ляа үргэжэ,
ахяа hэжэрдэг.
уяа гаргахадаа,
hаниинь халадаг,
лгөө татахадаа,
үсэлынь ханадаг.
Хоро шэнгээhэн
Хоб үгэhөөнь
Ужэнхэй муухай
Унэрэй тарахада,
Ойгоо гутажа,
Охихоор болодог.
ама, hама,
аюур hама,
аюур hама
іса шагна:
б туунхаар,
ин туу,
удалаар хэлэнхаар,
рьга адуула!
63 он.

Аман үгымнай абдарhаа

ДУХЭРИГЭЙ ДУУНУУД hОНИН ДАА

Ёохорой эдэ дуунуудые бэшэжэ үгэhэн Нина Цыденовна Бошиктуева Хэжэнгын аймагай Эдэрмэг нютагта ажаhуудаг. Наhанай амаралтада гаранхай. Хэдэн үхибүүдтэй, аша зээнэртэй юм.

Табяад-жараад онуудта хүдөөгэй клубууд соо ёохор нааданай хуеэсэгэнэдэг байхада, Нина олон дуу мэдэдэгээрээ, ёохорто эхилэн дууладагаараа шалгардаг бэлэй. Энэ нүхэртэй hая уулзахадаа, үргэлжэ уншажа байдаг «Буряад үнэн» сониндоо мартаагүй, hанажа байhан дуунуудаа бэшэжэ эльгээхыень гуйhан байнабди.

Нина Цыденовна яhала hонин, дүхэриглэн хатарха ёохорой дуунуудые эльгээбэ бэшэ гү? Тэдэнь Та бүгэдэнэй анхаралда.

В. ЭРДЫНЕЕВА.

ЁОХОРОЙ ДУУНУУД

Гэрэй шэнээн газарта
гэшхэн байжа хатарая,
гэзэгэ тархиин гоёлто
ханхир шэнхир хатарая.
Тохомой шэнээн газарта
тойрон байжа хатарая,
толгой тархиин гоёлто
ханхир шэнхир хатарая.

* * *

Далай соогуур тамаруулха
дааган танай ямар бэ?
Дахяад саашань зугаалха
зугаа танай ямар бэ?
Уhан соогуур тамаруулха
унаган танай ямар бэ?
Үшөө саашань зугаалха
зугаа танай ямар бэ?

* * *

Баруун хададаа гүлгэлhэн
баабгай яагаа hэнгэргүйб?
Баруун гараа hугадуулhан
басаган яагаа hэнгэргүйб?
Хойто хададаа хурьгалhан
хонин яагаа hэнгэргүйб?
Хоёр гараа hугадуулhан
хүбүүн яагаа hэнгэргүйб?

* * *

Хороом сабхиин шэнэхэндэ
ходо нажар байдаг hай,
холшор залуу ябахадам,
ходол наадан байдаг hай.
Солдат сабхиин шэнэхэндэ
сула нажар байдаг hай,
сарюун залуу ябахадам,
сула наадан байдаг hай.

* * *

Алтан часай таталга
аяар холын городhоо,
амитан зоной дадалга
нэгэ hүниин ёохорhоо.
Боро морин эсэнхэй
борьбынь сохёод ябуулая,
буряад басагад эшэмхэй
булан ханаяа түшэнхэй.
Хара морин эсэнхэй
хартиинь сохёод ябуулая,
хамаг зониинь эшэмхэй
харынь малтаад ябуулая.

* * *

Хада дээрэ ерээбди
хахалхаяа ерээбди
хара hүни ерээбди
хатархаяа ерээбди.
Боори дээрэ ерээбди
борнойлхоёо ерээбди
боро hүни ерээбди
хатархаяа ерээбди.

* * *

Баруун хадын хулганаан
бамбаахайтай наншалдаа,
бараг - бараг хүбүүдынь
басагад дээрээ наншалдаа.
Сэлэнгын оёорhоо
сэгээн шулуу бэдэрэе,
сэсэн сээжын оёорhоо
аятай зугаа бэдэрэе.
Ангарынгаа оёорhоо
алтан шулуу бэдэрэе,
аман сээжын оёорhоо
аятай зугаа бэдэрэе.
Хусын эбэр харыта
хотироод hөөргөө ургашоо,
хойто хоёроо харыта
хүзүүдэлдээд hуухыень.
Тэхын эбэр харыта
тэхэреэд hөөргөө ургашоо,
тэдэ хоёроо харыта
тэбэрилдээд hуухыень.
Нарhан дорохи hархяагнай
найма боложо ядашоо,
наhаар багахан хүбүүднай
кавалер боложо ядашоо.

Уншагшадаймнай туршалгануудhаа

НАМАРАЙ НАЙДАЛ

Номгон hэбшээндэ нойрсожо эльбүүлэн,
Ногоон дайдамнай ольбондо хушуулаа.
Найдал түрүүлээд, сэдьхэлым уяруулhан
Намдуухан намарта бодолни халюураа.
Нажарай халуун, намарай ольбон
Наhанайм гансатай уулзуулхаа яанабта?
Налгай сэдьхэлэймни дуун болоhон
Нангин дурыем hануулхаяа яаранагта?
Үелhэн нүхэдни, мартагданагүй сэдьхэлдэмни
Үнжэгэн арюухан эхин дурамни.
Үдэшэн намаяа гараhан инагни -
Үүрээр угтадаг hай, нарамни.
hанан шэбшэжэ, дурдан хүлеэhэн
hайхан инаг дурамни хаанабши?
hаруул бодолдом хүсэ нэмээhэн,
hарын толоноор эрьехээ яанабши?
Сагай уларил hэлгэлдэн байдаг,
Саhаар шэдэлэн үбэл ерэхэл.
Сарюухан бодолдом найдал түрүүлдэг,
Сэсэг ургуулдаг хабар тэхэрихэл.
Сэлгеэхэн үдэрнүүд, hарануд, жэлнүүд
Саашалан эрьенгүй ходорон ошонол.
Сэнгүүхэн наhамни дахинаа hанагдан,
Сэдьхэлыемни хүлгүүлэн ошотонол.
Энэ намарнай элдин дайдаhаам
Эльгэлэн мэндэ хүргэн золгоол.
Эрьежэ ерэхэдээ, этигэл найдалаар
Энхэрэн сэдьхэлыем алталан гоёогоол.
Байгаалиин hайхан - байдалай шэнжэ,
Баяр баясхалан, гуниг - хүнэй хани.
Барандань хубааhан жаргалай үе
Байhааараа үнгэрхэл - намарай ёно сахи.
Холын харгыда үгылнэб шамайе
Ходол hүзэглэн дууданаб, дуулыш!
Хүбүүхэн наhанайм дурые намар
Хубаалдан, зүрхэнэйм гансые таагыш!
Номгон hэбшээндэ нойрсожо эльбүүлэн,
Ногоон дайдамнай ольбондо хушуулаа.
Найдал түрүүлээд, сэдьхэлыем уяруулhан
Намдуухан намарта бодолни халюураа.

ХЭЖЭНГЭ НЮТАГНИ

(дуун)

hэбшээнэй аалин дууряан соо
hүни үдэрые hажуулаа.
Дуулим талын суряан соо
Дуран намайе жаргуулаа.
ДАБТАЛГА: Хэтэ мүнхын дурамни -
Хэжэнгэ нютагни.
hарын мүнгэн толонhоо
hайхан гэрэл туяараа.
Нангин дуранайм эхин соо
Наян - Наваа уряалаа.
ДАБТАЛГА: Хэтэ мүнхын дурамни -
Хэжэнгэ нютагни.

Бэлигтэ ДЫМБРЫЛОВ.

СЭСЭН hАРМАГШАН БОДОН ГАХАЙ ХОЁР

(Япон арадай онтохон)

Урдын урда сагта Японой нэгэ жаахан хотодо hургаал hайтай hармагшантай эльбэшэн ажаhуудаг байгаа. Тэрэ хотоhоо хотодо, тосхонhоо тосхондо ябажа, эльбэсэ харуулжа, hармагшанаа наадхуулжа, мүнгэ оложо, хоолойгоо тэжээдэг hэн ха. Эльбэшэн нэгэтэ гэртээ орой ехэ ууртай, муухай аашатай юумэн ерэжэ, эхэнэртээ иигэжэ хэлэбэ:

- Ши үглөөдэр мяха наймаалагшында ошожо ерэхэ болоош. Тиихэдэнь эхэнэрынь:

- Ши намайе юундэ гэнтэ мяха наймаалагшында эльгээхэеэ hанабаш? - гэжэ гайхан асууба. Тиихэдэнь эльбэшэн уур сухал болобо:

- hармагшамнай хүгшэржэ, юушье хэжэ шадахаяа болёо, шададагаашье мартажархидаг болобо. Мүнөөдэр шэлбээрээ хэды дахин оройлгуулаад, хатаржа шадабагүй. Тиимэhээ мяха худалдагшында ошоод ерэхыешни хүсөө hэм даа, - гэжэ тайлбарилба.

Хөөрхы hармагшанай хайратайхан хоолойгоор «хайрла, үршөөгыш даа» гэжэ эзэеэ гуйхадань, эльбэшэн шагнахашье дурагүй байhан юм.

- Яаhан хэрзэгы хүн бэ. Би тэрээндэ бүхы иаhааараа үнэн сэхээр ажаллааб. Тиинhэн мүртэмни хүгшэрөөш, шадал тэнхээгүй боложо муудааш, абьяас бэлигшни hалаа гээд, намайе алуулхые hанажа байхал. Мяха худалдагша хайран бэеымни хэдэн хэhэг болгожо сабшаад, мяхыемни наймаалхань хаям даа. Одоо би яаха гээшэбиб, иихэдэнь яадаг бэлэй?! - гэжэ hармагшан уйхай болобо. - Байза, эндэhээ холо бэшэхэнэ бодон гахай байрладаг hомнай, тэрээндэ ошожо хөөрэлдэхэ юм байна. Юугээ тэрэниие ухаатай сэсэн гахай гэлсэгшэб. Толгойдомни тудахаяа байhан аюул тухай сэхыень хэлээ hаамни, зүбшэл үгэжэ магадгүй шуу, - гэжэ бодобо.

Тиигээдшье hармагшан hэмээхэнээр гэрhээ гаража, бодон гахайнда шадал мэдүүлэн харайба. Уданшьегүй hармагшан бодон гахайнда хүрэжэ ерэбэ. Болоhон үйлэ ябадал, тохёолдоод байhан аюул тухайгаа бодон гахайда тодорхой ярижа эхилбэ:

- hайн hанаата бодон гахай гуай. Танай сэсэ мэргэн ухаатайе бүгэдэ мэдэнэбди. Минии иимэ айхабтар хүндэ аюулда орохоёо байхада, Та лэ ганса байнат. Би бол байгаалиин жама ёhоор хүгшэржэ, шадал тэнхээгүй болобоб, гоёор бүжэглэжэшье шадахаяа болёоб. Тиигээд байхадам, эдэмни намайе мяха худалдагшадта үгэхэ гэжэ байна. Би одоо яаха ёhотойбиб? Туhалыт намда, хайрлыт! Танай сэсэн зүбшэл үгэхые би мэдэнэб, - гэбэ.

hармагшанай магтаhан үгэнүүдые, тэрэнэй зоболондо ороод байhаниие анхаралтай шагнаhан бодон гахай нилээд удаан бодожо hууhанай hүүлээр:

- Эдэшни үхибүүтэй гү? - гэжэ hураба.

- Үхибүүтэй, нэгэ үхибүүн бии, - гэжэ hармагшан тэбдэн харюусаба.

- Эдэнэйшни эхэнэр үглөөгүүр бүри байраяа сэбэрлэхэдээ, үхибүүгээ үүдэнэй хажууда гансаарайень орхидог юм байна. Би үглөөгүүр танайда ошохоб. Тиигээд нэгэ таатайхан үеыи боломсоор лэ, үхибүүень шүүрэжэ абаад, зугадахаб, - гэхэдэнь, hармагшан гайхажа:

- Тиигээд яахабта? - гэбэ.

- Шагныш даа саашань! - гэбэ гахай. - Эзэн эхэнэрэй мэдээ табин хагшаржа, нүхэрөө дуудахадаа.., ши хойноhоомни гүйжэ хүсөөд, үхибүүень абажа, эсэгэдэнь бусаажа үгөөрэй. Мяха наймаалагшын ерэхэдэ, эзэншни шамайгаа худалдахаяа болихо байха, этигээрэй, - гэжэ бодон гахай бүдүүлигээр нэмэжэ хэлэбэ.

hармагшан бодон гахайн хэлээшэдэ этигэжэ, баярлажа байhанаа дахин-дахин элирхэйлээд, hөөргөө бусаба.

hармагшан тохёолдохоёо байгаа аюулые, бодон гахайн хэлэhэниие hанан, үргэhэ нойрыньшье хүрэбэгүй. Үглөө үглөөгүүр юунэй болохоёо байhаниие тэсэжэ ядан хүлеэбэ.

Харин гэрэй эзэн эхэнэр бодожо, үүдэнүүдээ сэлеэд, хажуудань үхибүүгээ hуулгажархёод, үглөөнэйнгөө сайн урда гэрээ сэбэрлэжэ эхилбэ.

Үглөөнэй тунгалаг hэрюун агаарта, сэлмэг наранай гэрэлдэ үхибүүниинь нааршаан наадажа hууба. Тиигэжэ байтарынь, үүдэнэй хажууда гэб гэнтэ шаг шууяан дуулдажа, хөөрсэгэнөөн боложо, уйлаха бархирха абяан соностобо. Эдеэ хоол шанадаг таhалга соohоо эзэн эхэнэрэй сүйд болон гүйжэ ерэхэдэ, бодон гахай үхибүүень шүүрэжэ абаад, хашаагай хаалга тээшэ шуумайса орожо ябаба.

Гэрэй эзэн эхэнэрэй унталгынгаа газарта гүйжэ ороходо, үбгэниинь нюур нюдэеэ нюхан, шуяанай юундэ гараhаар hонирхон hууба.

Уй-хай болоhон эхэнэрэйнгээ хэлээшые ойлгомсоороо тэрэ hуга харайн бодожо, эрэ эхэнэр хоёр хоюулаа газаашаа харайлдаба.

Бодон гахай амаргүй түргэхэнөөр лэ улам саашаа даража ябаба. Эльбэшэн, гэрэй эзэн эхэнэр, hармагшан гурбан бодон гахайн хойноhоо хашхаралдан хуугайлалдан гүйлдэбэ.

hармагшан бодон гахайе үни болгонгүй хүсэжэ, эзэндээ хүбүүень асаржа барюулба. Эльбэшэн эхэнэртэеэ ухаангүй ехээр баярлаба.

Гэрэй эзэн эхэнэрэй эрэ тээшээ хаража: «Шинии нюдэеэ үзүүрлэжэ, худалдаха гэжэ байhан hармагшаншни ганса үри бэеымнай абарбал даа, - гэжэ зэмэлэнгүйгөөр хэлэхэдэ, эльбэшэн:

- Шинии зүб. Мяха худалдагшын ерэхэдэ, хүлисэл гуйгаад, бусаажархёорой. Харин мүнөө hармагшанаа дуудажа, бултадаа үглөөнэйнгөө сай ууя даа! - гэбэ.

Мяха худалдагшын ерэхэдэ, эзэн эхэнэр хүлисэл гуйгаад: «Дахинаа манайда ерэхэдээ, мяха асараарай,» - гэжэ захиба.

Тэрэ гэhэнhээ хойшо тэрэ hармагшан эльбэшэнэйдээ наhа эдлэтэрээ амар тайбан ажаhуужа байhан юм гэлсэдэг.

Монголой «Ням гариг» сониниhоо В. ТОКТОХОЕВА оршуулба.

Сентябриин үдэрнүүдтэ «Дружба» кинотеатрай байшан соо Инна Шагнаевагай «Женщина - слеза любви...» гэhэн уянгата хүгжэмтэ-шүлэглэмэл программа харуулагдаба. Республикадамнай тон түрүүшын лицензионно авторска аудиальбомой концерт-презентаци аяар дүрбэн үдэрэй туршада үргэлжэлhэн юм. Минии концертын гурбадахи үдэртэ ошоошье hаам, зал соо хүнүүд яhала сугларhан байгаа.

Тайзан дээрэ буряад түхэлэй плати үмдэhэн залуу эхэнэр гаража, стол дээрэхи шубуун дэн аhаагаад, дуран тухай шүлэг уншаба. Энэмнай хотын зондо мэдээжэ болоhон дуушан Инна

ДУРАН ТУХАЙГАА ДУУЛАНАБ

Шагнаева гээшэ. Инна Д.Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай дээдэ hургуулиин түүхын факультедтэ hураhан юм. Тэрэ хүгжэмэй hургуули дүүргээшьегүй hаа, мэргэжэлтэ дуушадhаа дортохогүй байба.

Тус концертдэ дуран тухай дуунууд зэдэлээ. И.Шагнаевагай гүйсэдхэhэн дуунуудые нэрлэбэл, Ц.Шойжонимаевай «Түрүүшын дуран» (ород хэлэн дээрэ), «Хабарай хүбүүн», «Инаг дуран», Д.Доржиевагай «Тэнгэриин 7 үбгэд», Ю.Хандажаповай «Бурхан эжы», «Дурапайм гансахан Харлан нютаг», «Минии зүрхэн Харланда», мүн өөрынь зохёоhон «Клеопатра» болон бусад гүйсэдхэгдөө.

Мүн тус концертдэ «Сагаан hара-98» гэhэн фестивальда хабаадаhан Д.Бальжинимаев, Д.Шагдуров, А.Бадмаев, Т.Штырева гэгшэд дуунуудые бэлэглээ. Гадна Т.Молонова Е.Шакирова хоёр хэдэн хатар гүйсэдхөө hэн.

Харагшадай хэлэhээр, ехэ hонин, гоё концерт болоо. И.Шагнаева бэлигтэй дуушан байхаhаа гадна шүлэгшэн, концерт хүтэлбэрилэгшэ, актриса байhанаа гэршэлээ. Инна концертээ өөрөө хүтэлбэрилөө, мүн харагшадтаяа ехэ hайнаар, дулааханаар харилсажа, үгээ ололсожо шадана, уран гоёор шүлэгүүдыешье уншана. Инна Шагнаевагай бэлигынь улам хүгжэн яларагаа лэ!

Дыжит МАРХАДАЕВА.

ДАБ ДЭЭРЭЭ ДАБХАР ХАНА БАРИГДАШАДАГГҮЙ, ГЭБЭШЬЕ...

Даб дээрээ дабхар хана баригдашадаггүй гэжэ нэрэшье хэлсэдэг даа. Түнхэнэй аймагай Жэмhэг нютагта хэдэн жэлэй туршада нэгэ дороо үнинэй зогсошоhон барилгада энэ сэсэн үгэ сэхэ хабаатай. Зүблэлтэ засагай хүсэ шадалай буурахаhаа урдахана 3 дабхартай, бассейнтэй, шулуун hургуули баригдаха гэжэ hууринь табигдаhан аад, тэрэ гэhэнhээ хойшо орхигдошоhон барилга бии.

Теэд эдэбхитэй, урагшатай hургуулиин директор Т.З.Похонова хэдэн янзын эмхи зургаануудай үүдэ мүргэжэ, энэ барилга саашань ябуулха зэргэдэ одоошье хүрэбэ ха.

Тусхай комисси hургуулиин анханай проектые голожо, тодхогдоhон hуури дээрэнь шулуун бэшэ, харин модоор бодхоохо гэжэ зүбшэн хэлсээ.

Арбаад жэлэй саада тээ түймэртэ абтажа, hуралсалай байшангүй болоhон Жэмhэгэй hургуули совхозой ажалшадта гэжэ баригдаhан зохид буудалай байшан эзэлhэн юм. Теэд тус байшан hургуулиин зарим тэды эрилтэнүүдтэ харюусадаггүйhөө гадна олон тоото hурагшадые нэгэ доро багтаадаггүй. Тиихэдэ үбэлэй хүйтэндэ hурагшад нэгэ байшанhаа, нүгөө байшанда хэшээлээ үнгэргэхэеэ ошохо баатай болодог юм.

Эдэ бүгэдые хараадаа абажа, аймагай бареспубликын хүтэлбэрилэгшэд барилгые шамдуулхагүй юм гү?

Лопсон ГЕРГЕНОВ.

ЦИРКЫН ОДОХОНУУД - ХИЛЫН СААНА

Буряадай циркын эдир артистнар, уян нугархай басагад Эмин Цыдендамбаева, Аня Хабеева, Баирма Зодбоева гэгшэд Сэлэнгэ багшатаяа хари гүрэнүүдээр бэлиг шадабарияа харуулхаяа эдэ үдэрнүүдтэ гастрольдо гараба.

Эдэ гурбан басагад үнгэрэгшэ зун Санкт-Петербург хотодо үнгэргэгдэhэн уласхоорондын циркын артистнарай конкурсдо түрүү hуури эзэлжэ, олон хари гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдhөө урилга абаhан байна.

Мүнөө эдэ басагад Польшо, Венгри гүрэнүүдээр январиин 1 болотор гастрольдо ябаха юм.

Ечигмаа ЦЫБЕНОВА.

АНГЛИ ХЭЛЭНТЭЙ НҮХЭСЭН

Үнгэрhэн зун олон hурагшад зохидоор сэнгээ, амараа. Зариманиинь зохидоор амарха зуураа өөhэдтөө туhатай ажал ашагтайгаар ябуулhан байна. Гэхэтэй хамта Хэжэнгын, Дээдэ-Хэжэнгын дунда hургуулинуудай, Хэжэнгын лицей-hургуулиин болон Улаан-Удын hургуулинуудай хорин табан hурагшад «Одон» гэhэн лагерьта амархадаа, англи хэлэ шудалhан байна.

Эдэнэр үдэртөө зургаан часай туршада хэлэ үзөө, мүн бэе бэетээ харилсаhан байна. Хойто жэл мүн лэ эндээ ерэжэ амарха, англи хэлээ шудалха гэжэ тэдэнэр хараална.

Светлана ЖИГЖИТОВА.

ҮГӨӨР ДАМЖУУЛАШАГҮЙ

Зүүн зүгэй хатарай «Лотос» ансамбль нютагаа бусаха зорилготойгоор Москва хотоhоо наашаа гараба.

Мэдээжэ ансамбль Испани гүрэндэ үнгэргэгдэhэн Уласхоорондын аман зохёолой хэдэн фестивальда хабаадажа, дипломуудта хүртөө. Ансамблиин уян нугархай басагадай хатархада, сугларhан зоной амияа татан харахадань, гайхалтай байгаа. Нэрьемэ альга ташалган доро «Лотос» ансамблиинхид буряад, монгол, солонгос, япон болон бусад арадуудай хатарнуудые гүйсэдхөө.

«Байгалай сэсэг» гэhэн хатар гүйсэдхэхэдэнь, хаража байгшад үгөөр дамжуулашагүй дулааханаар хүлеэн абаа. «Лотос» ансамблиинхид энээн тухай Москвahаа дуулгаба.

Светлана ЖИГЖИТОВА.

Футбол

ЖУРАМТАЙ БОЛГОХОЛ ХЭРЭГТЭЙ

Россин Федерациин зүүн зонодо наададаг футболистнууд ээлжээтэ уулзалгануудаа үнгэргэжэ байна. Манай «Сэлэнгэ» команда хабарай түрүүшын уулзалгануудые шадамар бэрхээр наадажа эхилхэдээ, футболой наадандa дуратайшуулые ехэ баясуулhан гээшэ. Гэбэшье манай командын гэшүүд hүүлшын наадануудта бирагүйшэг дүнгүүдые туйлаба. Илангаяа hүүлэй үедэ алишье командануудай футболистнуудай дунда өөрынгөө тала хамгаалхадаа, хэрзэгы, муу ааша гаргаха гү, али мүрысөөнэй зарим судьянар гэмээр ворота руугаа ялын бүмбэгэ сохюулха гомдолтой ушарнууд олоор үзэгдэдэг болонхой. Урдандаа иимэ ушарнууд огто болодоггүй hэм шуу. Мүрысөөнэй ахамад судьянуудай буруу шиидхэбэри абаhанай гэмээр «Сэлэнгын» ворота руу ялын хэдэн бүмбэгэ hүүлэй хэдэн наадануудта сохигдоhон байха юм. Иимэ аргаар ворота руугаа бүмбэгэ алдаhан футболистнууд ямар ехэ гомдолдо абтана гэжэ мэдээжэ. Тиибэ яабашье hаань, наадахал хэрэгтэй. Жэшээнь, «Сэлэнгын» ворота руу хабарhаа хойшо 6-7 ялын бүмбэгэ сохигдожо, футболистнуудай урма зориг хэды хухалаа hэм бэ. hаяхан ээлжээтэ уулзалгаяа үнгэргэхөөр Алас-Дурна зүг руу ошоhон «Сэлэнгын» футболистнууд Благовещенскын «Амур» командатай наадаhан юм. Уулзалгын эхиндэ «Сэлэнгын» добтологшо Игорь Зыков бүмбэгэ мэргэнээр сохижо, тоо нээhэн байгаа. Харин энээнэй удаа юун болоо гэжэ hананат? Мүрысөөнэй ахамад судья хоёр ялын бүмбэгэ «Сэлэнгын» ворота руу сохюулжа, бүхы командын гэшүүд энэ ябадалдань зэбүүрхээ. Теэд яахаб, судьягай шиидхэбэриие арсажа болохогүй бшуу. Хабаровскын «СКА» командатай наадахадань, баhал иимэрхүү байдал тохёолдоhон байха юм. Энэнь юун гээшэб. hайн эдилгэ абаhанай гү, али «хүндэмүүшэ» ёhоор угтаhанай харюу гү?... Иигэжэ мүрысөө үнгэргэhэн судьянарай гэмээр «Сэлэнгын» футболистнууд хоёр наадаяа тус тустань 3:1 тоотойгоор шүүгдэhэн байха юм.

Россин футболой федераци судьянарай эдэ бүгэдэ аашануудта тодорхой шиидхэбэри абажа, бүхы наадануудые гурим журамтай болгохо ёhотой бээзэ?!

«Сэлэнгын» футболистнууд өөрынгөө стадион дээрэ сентябриин 26-да наадаха болоно. Красноярскын «Металлург» команда ерэхээр хүлеэгдэнэ.

Бадма ЦЫРЕМПИЛОВ.

НҮХЭРЭЙНГ ДУРАСХААЛ

1998 оной сентябрин
да түргэн үбшэндэ дай
дажа, манай хүндэтэ н
Людмила Цырендоржие
Шагдурова наhа бара
Хүнэй ухааанда багташ
хүндэ мэдээн үни удаан
нүхэсэжэ ябаhан бидэн
сэдьхэл зүрхэ хаха зү
оробо.

Людамнай hайхан
энэрхы эгэшэ, найдам
бэрхэ нүхэр, бэрхэ ба
ябаhан юм.

5 жэл соо багшана
институдта hуража яба
өөhөө мүнөө болотор нүхэс
ябаhан хайрата нүхэрөө
ехээр шаналнабди,

Людмнай урагшаа hан
тай, ажалша, сэхэ сэ
энэрхы hайхан абари за
хүн hэн. hүүлэй арбаад жэ
туршада Людмила Цырен
жиевна Улаан-Үдэ хотын
дахи лингвистическэ т
назида буряад хэлэн
багшаар амжалтатайг
хүдэлмэрилжэ ябаа. Зохёо
ажалай эдэбхи үүсхэлт
шанга хүсэл зоригтой, ажа
абьяастай, hанаhанаа бодо
дээрэнь бэелүүлхэ гэ
оролдодог Людмила Цыре
доржиевна хамта худал
нүхэдэйнгөө дунда
хүндэтэй ябаа.

43 наhандаа, хүсэл зо
гойнгоо бэелхэ, үри хүү
дэйнгээ үндыжэ байн
hайхан хаhадаа холо
ошобол даа, хайра
нүхэрнай. hайхан түрэлд
түрэг лэ гэжэ юрөөхэhөө бэ
юуншье үлэнэгүйл даа.

Нүхэрэймнай нан
дурасхаалынь манай зүр
сэдьхэлдэ хэтэ мүнхэд
үлэхэл.

1978 ОНДО БГПИ-г
БУРЯАД ХЭЛ-Э БЭШЭГ
ТАhАГ ДҮҮРГЭhЭН БУЛ
НҮХЭДЫН

Эмхидхэн байгуулагшад - **Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство**

Ахамад редактор А.Л.АНГАРХАЕВ

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: **Б-М.Ж.БАЛДАНОВ (ахамад редакторай орлогшо), Г.Х.ДАШЕЕВА (ахамад редакторай орлогшо), Б.В.ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ (харюусалгата секретарь), А.Г.ЛУБСАНОВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Д.Д.СУНДАРОН,** таhагуудые даагшад: **Н.Д.НАМСАРАЕВ, Т.В.САМБЯЛОВА, Д.Ш. ХУБИТУЕВ, Л.Д.ТАПХАЕВ; В.И.ПИНТАЕВ (хэблэлэй директор).**

Манай адрес:
670000, Улаан-Үдэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 1 хуудаhан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэhэг 3350 (хамта 20.000). Хэблэлдэ тушаагдаhан саг 17.00.

"Республиканска типографи" гэhэн АО-до газетэ хэблэгдээ. Директорэйнь телефон: 21-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай. Заказ № 8422

Редакциин телефонууд: ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-68-08, 21-64-36, харюусалгата секретариин - 21-50-52, секретариадай - 21-50-52, таhагууд: экономикын болон политикын - 21-55-97 (даагшань), 21-63-86, соёлой, түүхын болон залуушуулай - 21-54-93 (даагшань), 21-57-63, 21-69-58, 21-60-21, мэдээсэлэй болон рекламын - 21-62-62, 21-67-81, хэблэлэй - 21-33-61, оператор-корректорнүүдэй - 21-61-35, фотокорреспондентнүүдэй - 21-33-61, компьютерна түбэй - 21-66-76, корпунктын - 21-34-03.

" Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 21-49-94, бухгалтери - 21-23-67, вахта - 21-60-91.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнүүдэй бэшэлгые хазагайруулhан ушарта авторнуудынь харюусалгатай. Редакциин hанамжа авторайхитай адли бэшэ байжа магад.